

Tonga

**NGAAHI TU'UTU'UNI (FAKATONUTONU)
KI HE FAKATAU FAKAPULE'ANGA 2020**

Tonga

NGAAHI TU'UTU'UNI (FAKATONUTONU) KI HE FAKATAU FAKAPULE'ANGA 2020

Fokotu'utu'u 'o e Ngaahi Kupu

Ngaahi Tu'utu'uni

1	Hingoa Nounou mo e 'Uhinga'i Lea	4
2	Fakatonutonu 'a e Tu'utu'uni 2	4
3	Tu'utu'uni 45A fo'ou.....	5
4	Tepile 3 fo'ou.....	6

NGAAHI TU'UTU'UNI (FAKATONUTONU) KI HE FAKATAU FAKAPULE'ANGA 2020

LAO KI HONO PULE'I 'A E PA'ANGA 'A E PULE'ANGA 2002

'I HONO NGAUE'AKI 'a e ngaahi mafai kuo foaki 'i he kupu 44 'o e Lao ki hono Pule'i 'a e Pa'anga 'a e Pule'anga 2002, 'oku fa'u ai 'e he Minisita ki he Pa'anga, 'i he loto ki ai 'a e Kapineta, 'a e Ngaahi Tu'utu'uni ko 'eni -

---

1 Hingoa Nounou mo e 'Uhinga'i Lea

- (1) 'E ui 'a e Ngaahi Tu'utu'uni ko 'eni ko e Ngaahi Tu'utu'uni (Fakatonutonu) ki he Fakatau Fakapule'anga 2020.
- (2) 'I he Ngaahi Tu'utu'uni ni, ko e Ngaahi Tu'utu'uni ki he Fakatau Fakapule'anga 2015, 'i hono fakatonutonu, kuo pau ke ui ia ko e "Tefito'i Tu'utu'uni".

2 Fakatonutonu 'a e Tu'utu'uni 2

'Oku fakatonutonu 'a e Tu'utu'uni 2 'o e Tefito'i Tu'utu'uni 'aki hono fakahu atu 'a e ngaahi 'uhinga'i lea fo'ou ko eni 'i he feitu'u totonu –

“**me'a fakafokifa**” 'oku 'uhinga ki ha me'a 'oku hoko, mo'oni pe 'oku 'amanaki ke hoko, 'a ia 'oku tu'u fakatu'utamaki pe 'oku tu'u fakamanamana ke fakatu'utamaki ki he mo'ui, koloa pe ke e 'ataakai pea 'oku fiema'u ha ngaue malohi mo ma'opo'opo ke tali 'aki;” mo e

“**me'a 'oku hoko**” 'oku 'uhinga ki ha taha 'o e ngaahi me'a ko eni –

- (a) ko ha saikolone, mofuike, afa, matangi malohi, 'ahiohio, sunami, laku ha mo'ungaafi pe ha fakatamaki fakaenatula kehe;
- (b) ko ha pā ha afi pe vela, ha kemikale, lolo fefie pe mahua 'a e lolo, pe mama ha kasa;
- (c) mahaki pipihi, mahaki faka'auha pe ko e to'umahaki;
- (d) ko e 'ikai ke to e lava 'o ngaue ha sevesi matu'aki mahu'inga pe ko ha ngaahi me'angaue fetu'utaki lalahi (infrastructure);
- (e) ko ha 'ohofi fakatautoitoi ki he Pule'anga ni; pe
- (f) ha me'a 'oku hoko 'oku tatau mo ha me'a 'oku hoko 'oku lau ki ai 'i he palakalafi (a) ki he (e).".

3 Tu'utu'uni 45A fo'ou

'Oku fakatonutonu 'a e Tefito'i Tu'utu'uni 'aki hono fakahu atu 'a e Tu'utu'uni 45A fo'ou ko eni hili pe 'a e Tu'utu'uni 45 –

"45A Fakatau Fakafokifa

- (1) Kuo pau ke toki fakahoko pe 'a hono vakai'i 'o ha fakatau fakafokifa kapau 'oku hoko koe'uhi ko ha me'a fakafokifa pe me'a 'oku hoko 'a ia na'e 'ikai fai ha 'amanaki ki ai.
- (2) 'E malava ke fakahoko 'e ha potungaue aleapau fakatau 'a e fakatau fakafokifa 'i he ngaahi makatu'unga pe ko eni –
  - (a) 'i he hoko ha me'a fakafokifa;
  - (b) 'i hono fakahoko ha Fakaha 'o ha Tu'unga Fakafokifa 'i he Lao ki he Pule'i 'o e Me'a Fakafokifa pe ko ha fakaha 'o ha me'a fakafokifa 'i ha Lao kehe;
  - (c) 'i ha tukunga ko e mo'ui pe mate; pe
  - (d) kapau 'oku 'i ai ha fiema'u fakavavevave ki he ngaahi koloa, ngaahi ngaue pe ngaahi ngaue fakasivile pea 'e 'ikai fakapotopoto 'a e fakahoko 'o e ngaahi fakatau tuki koe'uhi ko e ngaahi fakangatangata 'i he taimi pe ngaahi me'a fekau'aki mo e totongi.
- (3) 'I he'ene felave'i mo e kupu 45A(2), kuo pau ke ma'u 'e he ngaahi potungaue aleapau fakatau 'a hono tali 'e he Minisita 'o ngaue'aki 'a e Foomu 'i he Tepile 3 kimu'a pea fakahoko ha fakatau fakafokifa.
- (4) Kuo pau ke ngaue leva 'a e Va'a Fakatau ki he Foomu kuo ma'u 'i he kupu si'i 3 'i he taimi pe ko ia kuo ma'u mai ai.
- (5) 'I he ngata 'a e vaha'ataimi tu'unga fakafokifa pe ko e tali fekau'aki, kuo pau ke fakahu atu 'e he ngaahi potungaue aleapau fakatau ha lipooti ki he Minisita 'o fakaha ai 'a e lahi 'o e pa'anga kuo ngaue'aki ki he tokoni fakavavevave.

4 Tepile 3 fo'ou

'Oku fakatonutonu 'a e Tefito'i Tu'utu'uni 'aki hono fakahu atu 'a e Tepile 3 fo'ou 'i he hili pe 'a e Tepile 2 –

“TEPILE 3**FOOMU KOLE FAKATAU FAKAFOKIFA”**

(Tu'utu'uni 45A)

1	Potungaue Aleapau	
2	Me'a 'oku hoko Fakafokifa	
3	Ngaahi Koloa/ Ngaahi Sevesi/ Ngaahi Ngaue ki he Fakatau Fakafokifa	
4	'Uhinga	
5	Fakafuofua 'o e Ngaahi Fakamole	
6	Taha Tuku Atu (Supplier) 'oku Fokotu'u	
7	Faingamalie 'o e pa'anga mei he Patiseti 'o e Potungaue Aleapau	
8	Fuoloa (vaha'ataimi)	

9	Fakangofua 'a e NEMC/ Kapineti (kapau 'oku felave'i¹)						
10	'Aho 'oku Fakahu ai						
11	'Ofisa Pule Ngaue						
12	Vakai'i 'e he Va'a Fakatau						
13	Fokotu'u		'Io		'Ikai		Fiema'u 'a e fakamatala makehe
		Fakamatala:					
14	Tali 'e he Minisita		Tali		'Ikai Tali		Talanoa'i
		Fakamatala:					

Na'e fakahoko 'i Nuku'alofa 'i he 'aho **15** 'o **Sanuali** 2021.

Hon. Tevita Lavemaau
Minisita 'oku ne tokangaekina 'a e Pa'anga

¹ 'Oku 'uhinga ki ha fa'ahinga Fakaha 'o ha Tu'unga Fakafokifa 'i he Lao felave'i.